Б 22/58.
2 1. Dez. 1913

KUS KÕNNIB KARI JA KASWAB MARI!

LOOD JA LAULUD LASTELE

G. PIHLAKA KIRJASTUS, TALLINNAS 1913.

KUI METSAHELID KAJAWAD
JA LOOMAD JUTTU AJAWAD!

KUS KÕNNIB KARI JA KASWAB MARI!

LOOD JA LAULUD LASTELE

KOGUNUD

P. GRÜNFELDT

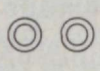

G. PIHLAKA KIRJASTUS, TALLINNAS 1913.

J. & A. Paalmann'i trükk, Tallinnas.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu
44968

Õhuriigi kuningas.

Kirjeldus.

MÕNIKORD käib kawala rebase käsi õige halwaste, nagu seda pildi peal näeme. Ta teadis kõrge mäeseina ääres kohta, kus ilusatel õhtupoolikutel üks nurmkanade-perekond heameelega wiibis, ja nüüd hiilis kawal rebane üsna ettewaatlikult ja tasakesi sinna, et enesele sealt õhtuks maiusrooga püüda.

Kui ta warjawast metsast wälja astus, pidi ta üle lageda kalju minema, et teisele poole jõuda, kus nurmkanade asupaik oli. Ettewaatlikult wahtis ta ringi, kas õhk puhas oleks, aga kui ta midagi kahtlast ei märganud, sörkis ta üle lagendiku teele, juba ette maitswa maiusroa üle suud matsutades.

Kuid äkitselt käis ta rööwlisüdamest järsk ehmatus läbi; ta kuulis suurt kohisemist õhus, ja ilma ümber waatamata lippas ta, nii ruttu kui suutis, warjawate põõsaste poole.

Aga hilja!

Juba mõne sammu pärast kostis kohin tema kohalt, ja selsamal silmapilgul kahmasid nõelterawad küüned ta seljast kinni ning tõstsid ta wuhinal õhusse. Wastupanekust polnud kõige wähematki abi.

Suur kotkas oli tema, kõrgel õhus keerutades, ära näinud; suuri tiibasid kokku tõmmates, kukutas

Rebane kotka küüntes.

(Waata kirjeldus lehekülg nr. 3.)

kui kiwi, küüned kahmamiseks walmis, alla rebase peale, haaras tema oma küünte otsa ja kandis ta, wõidurikkalt kisendades, üle sügawa oru ligema mäeseina juurde. Seal tappis ta pooluimase rebase oma tugewa kõwernokaga ära ja kandis ta siis üles oma pesasse, mis kesk kaljuseina ühes koopas seisis, kus kotkapojad jahisaagi rõõmukisaga wastu wõtsid. Neil oli nälg, sest juba hommikust saadik olid nad eineta.

Kotkas on kõige uhkem ja kõige tugewam rööwlind; teda kutsutakse õigusega õhuriigi kuningaks sest ükski teine lind ei suuda temaga jõu ja tugewuse poolest wõistelda. Kui ta omad tiiwad laiali laotab, siis on nad ühest otsast teise enam kui kaheksa jalga pikad, nii siis pikemad kui pikk mees; tema pikkus, peast kuni laia, suurtest sulgedest kokkuseatud ümmarguse sabani on umbes neli jalga, ja tema wäga tugewate warwaste küljes seisawad nõelterawad küüned, mis 3—5 tolli pikad, nii siis umbes sõrmepikkused on.

Täiskaswanud kotkal on ilusad pruunikad-mustad suled, mis turja ja kaela peal roostekollased wälja näewad; ta laial, walkjal sabal on mitu kitsast ja lõpul üsna laia, mustjatpruuni ristsidet. Ta jalgu katawad kuni kollaste warwasteni paksud, helepruunid suled; ta kõwer, sinikas, sarwekarwa nokk on musta otsaga, kuna ta uhked, tulised silmad helepruunid kuni orangekollased on. Neist silmadest on juba esimese pilguga näha, et neil otse ebahariline nägemisewõim peab olema, ja see on ka tõeste nõnda, sest kui kotkas kõrgel taewa all lehwib, näeb ta all maa peal iga wähema kui liigutuse sellest loomast ära, kes talle saagiks wõiks olla, ja hullu kiirusega kukub ta alla, et seda oma hirmsate küüntega kinni krapsata.

Ükski keskmise suurusega loom ei suuda talle wastu panna. Ta rööwib noori põdrawasikaid, kaijukitsesid, lambaid ja kitsesid, koeri ja rebaseid, metskitsesid ja jäneseid niisama kui metsiseid, nurm- ja sookanu, ja seal, kus inimesi tihedamalt elab, peawad ka anid ja pardid tema küünte all oma elu jätma.

On tihti ette tulnud, et ta isegi lapsed ja karjalapsed kinni on kahmanud, keda ta käest ainult suure waewaga saadi ära päästa. Wähemad loomad kahmab kotkas lihtsalt küüntega kinni ja kannab nad kaugele, suuremad kihutab ta tiibade abil kuristiku kaldale ja paiskab sinna sisse. Tema tiibade löök on nii tugew, et mehe käewarre katki lööb.

Kotkas elab kõigis Aasia ja Europa suuremates mägestikumaades, nõnda iseäranis Rootsis ja Norras, Balkani poolsaarel ja Schweitsis, ka Ida-Preisimaa suurtes metsades. Kui teda ka mujal nähtakse ja tapetaksegi, siiski ehitab ta enesele ainult eespool nimetatud maades pesa. Aga kusagil ei ole teda tihti näha, sest õhuriigi kuningal peab suur wald olema, milles ta walitseb.

Mõne kättesaamata kaljuseina koopasse ehitab kotkapaar jämedatest keppidest ja wemblatest enesele pesa, mille ta seest peenemate okstega, sulgedega ja karwadega ära wooderdab. Aprillikuul leitakse sealt 2—3 walkjat, tumepruunide plekkidega ehitud muna, mida kotkad wiis nädalat hauduwad, kuni pojad wälja tulewad. Need näewad õige kentsakad wälja. Nad on üleni walgete udusulgedega kaetud ja kui kõwerat nokka ei oleks, wõiks neid ümmargusteks, walgeteks willakäkkideks pidada, sest karwa pealt nõnda lamawad nad üksteise kõrwal ümmarguses, pehmes pesas.

Mõlemad wanemad toowad nüüd poegadele hommiku- ja õhtutundidel toitu, mille nad neile esialgul suurepäraliselt peeneks teewad ja ette panewad; aga see kestab ainult mõni nädal, siis oskawad pojad juba ise saaki purustada, mis wanad linnud neile pesa laia ääre peale panewad.

Sel ajal wõiwad kotkad wäga palju kahju teha, sest et nad enestele ja oma poegadele palju toitu tarwitawad; kui aga see kahju sellegipärast nii silmatorkaw ei ole, siis tuleb see sellest, et kotkad päewal wäga laia lennuringi teewad, kus nad ühe joonega terwe mägestikurea läbi otsiwad.

Suwel, kui pojad ka juba lennata oskawad, lendab terwe perekond saagi-jahile ja siis wõib neid tihti õhus tähele panna, kudas nad seal lõpmata kõrguses lendamise-harjutusi teewad. Wäga huwitaw on seda kord tähele panna.

Mägestikumaades on nüüd kõigi küttide kõige palawam ihkamine, mõnda kotkast maha lasta ja tema walgete sulgedega oma kübarat ehtida.

Aga see on õige raske asi!

Kestab kaua aega, enne kui kütt pika, hoolsa tähelepanemise waral wiimaks selgusele jõuab, kus kotka pesa seisab wõi kus kotkad wähemalt magawad.

Siis järgneb kardetaw ronimine kaljude otsa; igal sammul luurab kukkumise-hädaoht; ettewaatlikult peab jalg peatust otsima, siin mõnest praost üle kobama, seal järsku seina mööda üles hiilima, kuni ta wiimaks ometi, üliraske töö järele, igatsetud eesmärgi lähedale jõuab.

Seal peab ta enesele siis mõnes kaljulõhes warju otsima ja seal tundide, tihti isegi päewade kaupa liikumatalt ootama, kuni kotkas tuleb. Päike kõrwetab ta pruuniks ja wihma-ajal peab ta kõigega leppima,

mis taewas temale kaela saadab, kui sihile tahab jõuda.

Sellepärast on ka arusaadaw, mispärast kõik kütid heameelega enestele kotkasulge kübarale soowiwad. See on ju kangelaseteo tundemärk ja igale niisugusele auks, liiategi, et kotkad juba õige haruldaseks jääwad.

Kus mõni pesa leitakse, seal wõetakse isegi poolwalmid kotkapojad wälja. See sünnib suurte hädaohtude saatel, sest et kütid enamaste köie otsas pesa juurde alla lastakse. On aga kõik õnnelikult korda läinud, siis ootab kütti harilikult ka hea tasu, sest looma-aiad maksawad noorte kotkaste eest head hinda ja seal wõiwad nad wangis weel palju, palju aastaid elada. Ja seal wõime meie kotkaid ka terawalt tähele panna, kuigi nad raudtrellide taga nii majesteetlikud wälja ei näe, kui wabas mägestikuriigis.

o o o

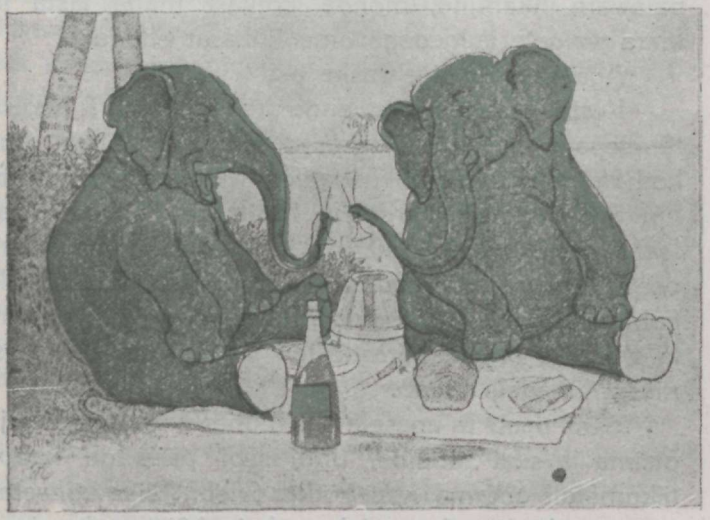

Lookene Indiast. (Waata laul lehekülg nr. 9.)

Lookene Indiast.

INDIAS kaks elewanti —
wanad poisid mõlemad —
pudelite kallal janti
õige tihti tegiwad.

Kõht neil juba ette kaswas.
oli üsna ümarik;
nende nägu oli raswas,
nende käik nii konarlik.

Ükskord nemad jälle joomas
olid palmipuude all.
Seal siis ärkas teises loomas
mõistus äkki mõminal.

Ja ta ütles: „Sõber, kuule,
ei see ole tõeste hea,
ei see ole küll ka luule,
et me teeme raskeks pea!

Kõht meil ju kui liha-mägi,
jalad jääwad nõrgaks ka;
nõnda meie wõim ja wägi
läheb warsti kaduma.

Jätame kõik jorutused,
jätame kõik joomine,
meie hullud lorutused
on ju surma toomine!“

Teine nokutas nüüd peaga,
temagi ju märganud,
et ei asi lõpe heaga —
mõistus temas ärganud.

Ja nad kinnitasid seda
oma ausõnaga,
ja siis ainult elutseda
tahtsiwad weel kainena.

Kudas Aru Aadu ilma tegi.

A. Ilm.

ARU Aadu oli rikas mees. Ta oli päriskohaomanik, aga wäga ihne inimene, kes kõiksugust kahju kartis. Kui päike kord kauemat aega palawalt paistis, siis tundis ta oma põldude ja aasade eest suurt hirmu ning kurtis wahetpidamata:

„Sa armas Jumal ja helde taewas — missugune hirmus palawus! Kui ometi wihma tuleks! Muidu kuiwawad kõik mu põllud ja aasad ära!“

Sadas aga kord wihma ja kestis wihmasadu juba kauemat aega, siis seisis ta päew otsa akna uures, uuris iga pilwetompu tõsiselt, ringutas käsi ja kurtis jällegi.

Kõige selle peale waadates läks see kära juba pikameelse Jumalagi meelest liiale. Sest ta kutsus ühel päewal Peetruse oma juurde ja käskis järele waadata, kes see kärategija õieti on.

„See on Aru Aadu, Issand,“ wastas Peetrus, nii pea kui ta taewawärawa wahelt pisut aega maha oli waadanud. „Tema kurdab wihma üle ja kirub ning siunab, mis kole. Kui sa käsid, siis awan ma taewaluugid tema ja ta maja kohal, nii et tal wähemalt põhjust oleks kiruda.“

„Seda mitte," wastas armuline Jumal ja naeratas mahedalt. „Aga saada täna öösel üks ingel Aru Aadu juurde; see peab temale kuulutama, et ta tänasest päewast saadik wihma, tuule ja päikesepaiste üle käsuandja peab olema; pilwed saawad ta sõna kuulma, tema tarwitseb ainult käskida!"

* * *

Teisel hommikul seisis Aru Aadu akna juures — wait kui sukk. Esimest korda oli ta kirumise ära unustanud, kirumise, mis siitsaadik ta igapäewane leib olnud, ja kui perenaine talle kohwi tõi, seisis ta weel nagu unenäos akna juures ja ütles pead raputades:

„Imelik — imelik!"

Perenaine oleks imestuse pärast peaaegu kohwitassi maha kukkuda lasknud, kui ta meest korraga nii muutunult nägi.

„Helde taewas — Aadu, mis sul on?" hüüdis ta imestades.

„Oh ei midagi!" wastas Aadu. „Nägin täna öösel ainult imelist und!"

„Ja see oli?" küsis perenaine põnewalt.

„See oli niisugune: Minu tuba läks äkki walgeks ja minu woodi ette astus ingel, pikk, walge mantel seljas; see ütles minule: ‚Aadu, tänasest päewast saadik pead sa isand olema wihma, tuule ja päikesepaiste üle — nõnda on Issand ise seda käskinud.'"

„Noh," wastas perenaine, kuna ta aurawat kohwi tassi walas, „kena unenägu küll, aga ka ainult unenägu! Hakka nüüd kohwi jooma, muidu läheb külmaks!"

„Ei, ei!" hüüdis Aadu. „See ju see ime selle juures on, et ta mitte unenägu ei ole. See on sula-

selge tõde. Kui ma akna juurde astusin, et waadata, missugune ilm wäljas on, sadas wäljas wulinal wihma, ja kui ma siis pilwed maapõhja sajatasin, näe, naine, siis kogusid nad kohe tompudeks kokku ja kadusid üksteise järele. Ja waata, juba tuleb sealt päikegi nähtawale!"

„Noh, see oleks ju ülitore asi!" hüüdis perenaine alles uskumatalt.

Aga warsti sai ka tema aru, et Aadul õigus oli. Ja ei wäldanud kuigi kaua, siis teadis seda juba terwe wald, mis Aadule sündinud, ja temast sai terwes ümbruses kõige kuulsam ja kõige enam otsitud mees.

Kaugelt ja ligidalt woolas tema juurde nüüd inimesi kokku; igalühel oli midagi paluda. Keegi üleaedne oli taimed maha istutanud ja tahtis, et neid hästi kastetaks. Keegi teine tahtis heina teha ja palus päikesepaistet. Linnast tulid suurtsugu inimesed tõldadega; nad tahtsid maale lõbusõitu teha ja palusid päikesepaistet, aga mitte liig palawat. Keegi eit tahtis pesu pesta ja soowis weel täna wihmawett. Teine aga tahtis pesu kuiwatada ja Aadu pidi pilwed eemale peletama. Kaks mõldrit tulid — wesiweskemölder nõudis tormilikult palju, palju wihma, sest et ta järw tühi olla, tuuleweske-mölder aga palus tuult.

Ja nõnda iga päew, kuni Aadu ju üsna segaseks sai. Ta lubas kõikide soowi täita, saatis nad minema ja pani uksegi lukku, nii et keegi enam sisse ei pääsenud.

Siis pani ta kõige pealt päikese õige soojaste paistma, sest ta tahtis lõikust ette wõtta, aga paraku oli ta oma naerid suure õhinaga ära unustanud, nii et need nüüd põllul suure palawa käes ära kuiwa-

sid. Ka kartulid ei tahtnud enam kaswada; puuwili kukkus puude otsast maha ja rohi lõi aasadel kolletama.

Nüüd laskis Aadu kõuepilwe üles tulla ja kangeste wihma sadada, aga wesi ei tunginud kõwa maa sisse, waid jooksis sellest üle, ilma et suurt kasu oleks saatnud. Pealegi lõi wälk ühe üleaedse talusse sisse ja sünnitas seal tulekahju.

Inimesed aga kurtsid, kisendasid ja tormasid peaaegu Aadu maja kallale. Ta ei tohtinud ennast enam näidatagi, muidu kippusid inimesed temale igalt poolt kallale, ühed kurtes, teised paludes, kolmandad ähwardades, neljandad kirudes. Ööd ja päewad täitis kära ta maja ümbrust.

Tõepoolest, waese Aadu peale ei tarwitsenud keegi kade olla; warsti ei teadnud ta enam, mis teha wõi peale hakata, ja kui ta siis kord weel, lõunauinakut magades, ühe rahepilwe tähelepanemata jättis, mis kõik põllud ja aiad ära häwitas, siis said inimesed weel üsna kurjaks, tormasid ta majasse ja peksid ta läbi, nii et ta haawatult oigama jäi.

Seal ta nüüd lamas omas woodis ja ei saanud silmagi kinni; perenaine oli küll ta haawad kinni sidunud ja sinna märjad lapid peale pannud, aga walud ei andnud talle rahu, niisama ka mured. Sest ilmategemine oli temale üliraskeks koormaks muutunud.

Ja mida enam ta selle üle järele mõtles, seda rahutumaks ta sai. Wiimaks pani ta käed waikselt kokku ja palus:

„Oh armas Jumal, wõta see koorem mu hinge pealt jälle ära! Ial enam ei taha ma kurta ega kaebada, waid tahan kõik rahulolles sinu käest wastu

wõtta — päikesepaiste ja wihma, nõnda, kudas sina ise heaks arwad neid saata!"

Ja waata!

Jälle muutus ta tuba korraga walgeks, ja jälle seisis üks ingel tema woodi ees, see naeratas ja ütles:

„Näed nüüd, Aadu, kui jõle sa olid? — Jah, Issand Jumal wõtab nüüd maailma walitsemise jälle oma kätte; ma usun, tema oskab seda ometi kõige paremine!"

Sellest ajast saadik jätsid inimesed Aadu jälle rahule, sest warsti said kõik jälle teada, et ilmategemine tema käest jälle ärą oli wõetud.

Aadu aga ei ole iial enam kirunud ega pahandanud, kui mõnikord wihma liig kaua sadas wõi päike liig palawalt kõrwetas. Tema pani siis waikselt käed kokku ja palus alandlikult:

„Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew!"

o o o

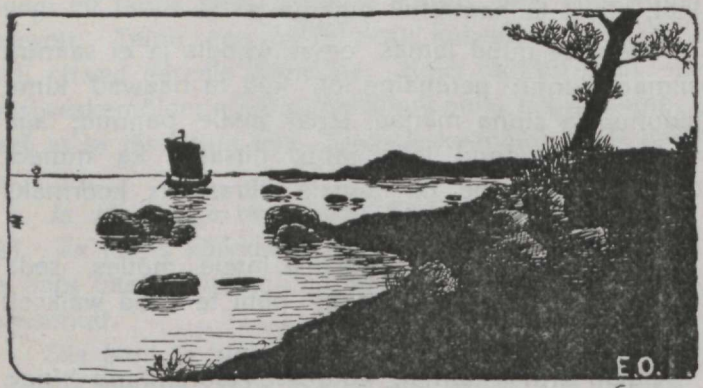

Mere kaldal.

(Waata laul lehekülg nr. 15.)

Mere kaldal.

Nii kaugele kui näen:
laiad, haljad aasad
täis sooja suweilu. . .

Ja kaugel, kus on lõpp neil, meri —
weel laiem, weel waiksem;
ja üle aasade ja mere —
weel laiem, weel waiksem —
sinine taewas . . .
ja kõrgel keskel
tema kuldne päike!
Sinu, minu, meie päike!

Ja ma pikutan rohus,
ja waikseil, waigeil tiiwul lehwin ma
üle ääreta aasade
üle mõõtmata mere
kõrgele lõpmata taewa!

o o o

Miku Peetri pärast.

MIKU Peetri pärast
sain kord sauna ma,
nii et tuba kärast
wõttis laksuda.
Asi oli nõnda:
Mulgi ernesse
meie juba mõnda
korda läksime.
Kui kord jälle rodus
lõsisime seal,
näen, ema kodus
seisab läwe peal.

Nagu raudsed naelad
torkas tema heal
kõrwu: „Wõrukaelad,
mis te teete seal?
Ruttu tulge koju!“
Polnud parata —
pidin nagu roju
koju kõmpsima.
Ehk küll suu mul palus
andeksandmist seal,
siiski wits nii walus
tantsis selja peal. . .

Ei nüüd enam ma taha
wõõrast warandust:
karistus oli küll paha,
aga tõi parandust!

o o o

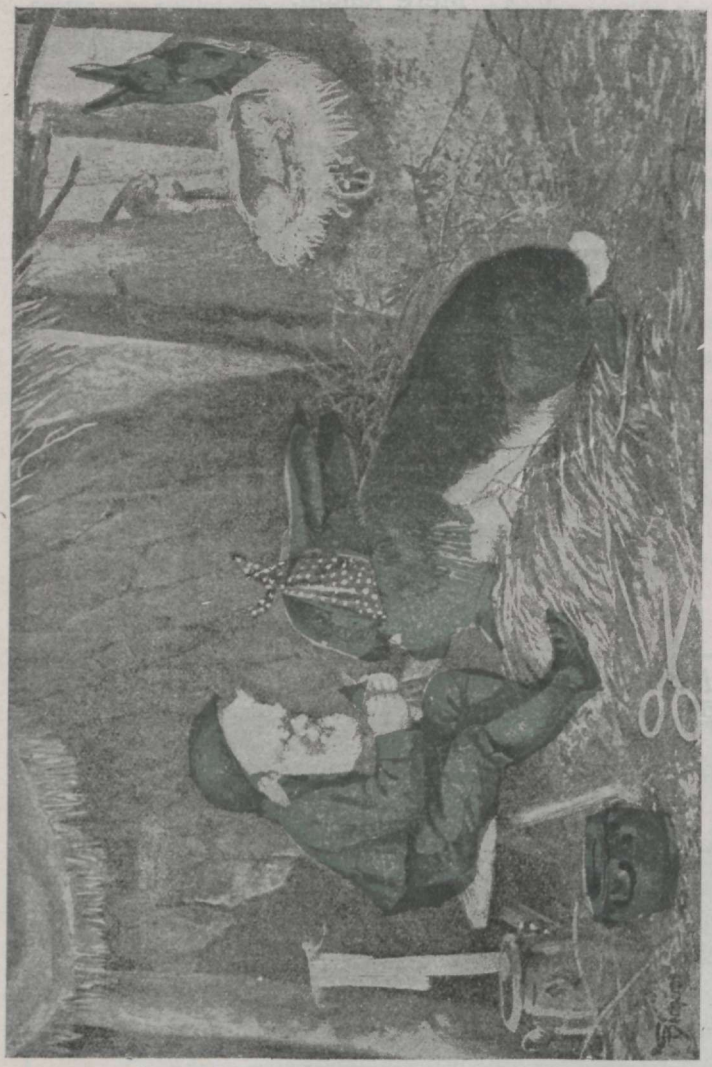

Arst. (Waata laul lehekülg nr. 17.)

Arst.

KUSKIL suure metsa sees
elab wäike wanamees;
tohtri ametit ta peab,
wäga palju tema teab!

Kõik, kes metsas elawad,
nagu linnud, elajad,
tema abi tarwitawad,
tema rohust terweks saawad.

Pildil näete jäneseid;
näete, arst siin aitab neid,
seob haawu, annab rohtu,
wähendab nii hädaohtu.

Kõik, kes metsas elawad,
olgu linnud, elajad,
armastawad teda wäga,
iial tema käes ei äga.

Sest nad teawad, et on ta
wäga hea aitaja,
kelle käsi kaotab nuttu,
kesse abi annab ruttu.

Sina küsid, kus küll ta
elab, et kui sulle ka
kord ehk tarwis läheb abi,
seda saaksid tema läbi.

Aga, laps, ei seda ma
sinule wõi ütelda.
Alles kui sul kool ju läbi,
wõid sa saada temalt abi!

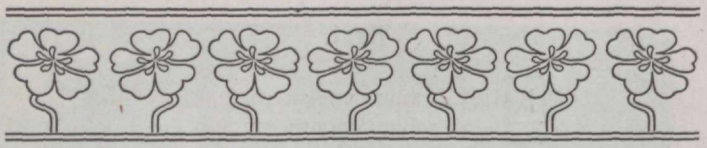

Lõbupidu metsa ääres.

Edith Mischke.

SIRTS, sirts, sirts — kohe tuleb wihm!“ hüüdis warblane ja katsus nii ruttu kui wõimalik ulualust otsida.

„Wiwii, wiwii! Poisid, tõmmake pea pesasse!“ hüüdis pääsukeste-ema. „Kas teie ei tunne, et ilm jahedaks läks? Kohe tuleb wihm!“

„Summ, summ, summ, tulge ruttu koju!“ sumistasid mesilased wastamisi.

Ja juba hakkasid esimesed soojad wihmatilgad sadama.

„Jumalale tänu, et wiimaks ometi wihma tuleb,“ hüüdis kannike, „ma oleksin juba peaaegu jänu kätte ära surnud.“

„Jah, liig kuiw oli ilm küll,“ arwas wikk.

„Kui ilus sa oled!“ imestas kannike. „Wihm on sinu pealt kõik tolmu maha uhtunud ja iga haru küljes ripub sul wihmatilk; nagu haldjas jaanipidul — niisugune näed sa wälja!“

Alandlikult tahtis sääsk selle peale wastata, kui kellalill äkitselt hüüdis:

„Waadake kord, sealt tuleb oja mäest alla ja mis ujub tema peal?“

Kesk wäikest wett, mis kraawi kallast mööda alla woolas, ujus üks wäike, naljakas, pruun olewus. Ta oli ühe männaokka ümbert kõwaste kinni kahmanud ja peksis oma sarwedega erutatult ringi. Kõik wahtisid tema peale uudishimulikult.

„See waene olewus!“ kahetses kellalill. „Missugust hirmu peab ta tundma!“

„Mina tunnen sipelgaid hästi,“ seletas wikk. „Waremalt, kui mul mu ilusad, wioletikarwa õied alles puudusid, käisid nad igapäew mind waatamas. Ma lasksin neile kaks tilgakest mett oma lehtede otsa rippuma ja selle eest pidid nad kõik täid ja tõugud minu pealt ära peletama.“

„Sipelgad? Toredad hulgused!“ hüüdis piginelk. „Niisuguste alamate olewustega ei tee mina tegemistki. Mina olen ju nelk ja peaksin lihtrahwaga läbi käima, kuna mu tädi kojadaame on! Ja minu jätawad nad ju ka rahule, ja kui mõni neist jultunud röövlitest ometi minu mett tahab maitsta, siis jääb ta minu pigisõrmuse peale kinni, kus ta enda rahulikult wõib surnuks rabeleda!“

„Häbene, kui hirmus!“

„Hirmus wõi mitte, mina pole neid ju enese juurde palunud!“

„Käes — käes!“ hüüdis kannike korraga. Ta oli ühe oma ümmarguse lehe wette lasknud ja sipelgas oli sedamööda üles roninud. Ta ei suutnud ennast silmapilk liigutada, waid lõõtsutas, siis hakkas ta kannikese lehte oma pikkade sarwedega silitama.

Kannike waatas abi otsides wiki peale.

„Kas sa mind ei taha aidata? Ma ei oska temaga rääkida!“ ütles ta.

„Tõeste? Mina uskusin, et sa oma seemned nendel lased laiali kanda.“

„Seda küll, aga rääkida ma nendega ei oska. Mina teen kõik omad seemned walmis, riputan igale seemnele wäikese, lihasarnase kudu kui kandja-tasu külge, ja siis suren ma ära. Ma ei märkagi enam, kui nemad tulewad.“

Wikk oli waheajal sipelga oma peale wõtnud ja tõlkis nüüd kõik, mis kannike ütles, ümber.

„Ta laseb sind tänada, kannike!“

„Oh, pole kõnewäärtki!“

Ja kannike punastas kuni kõige ülemiste lehtedeni.

Sipelgas oli waheajal lehe alumise poole peale roninud, et seal wihmawarju leida.

„Kudas sa siis wette sattusid?“ küsis wikk osawõtlikult.

„Ma tahtsin weel wiimase nuku (tõugu) wanast pesast wälja tuua; ta oli aga nii raske, et ma ainult pikkamisi käia wõisin, ja siis tuli wihm. Ma peitsin enda nuku seltsis ühe seene alla ära; waewalt olin seal, kui äkki oja tuli ja minu kaasa kiskus. Ei tea, mis minu ilusast nukukesest sai? Ta oli nii suur ja nii ilus — wististe peitus selles mõni ema!“

Sipelgas hakkas nutma.

„Miks ta nutab?“ küsis kannike kaastundlikult.

„Ta on nuku ära kaotanud.“

„Nuku? Mis nuku?“

„Sipelgatõugud kuduwad enda wõrgu sisse, enne kui neist täiskaswanud sipelgad saawad, nagu kõik tõugud, keda sa tunned, ja neid sissekoetud tõukusid kutsuwad nad nukkudeks!“

„Mis ta sulle siis jutustas?“ küsis kellalill, kuna piginelk alles järele mõtles, kas küsimine wõi waikimine parem oleks. Tema oli liig uudishimuline.

„Tema jutustas, et ta oma nuku olla ära kaotanud.“

„Ütle talle ometi, et ta meile midagi jutustaks, see on nii huwitaw!“

„Hea küll, mina —“

„See on jälle üks tema lollustest,“ hüüdis nelk wahele. „Mis nad kõik oma nukkudega teewad! Nad kantakse wälja walguse kätte, siis jälle alla; pesas tassitakse neid alati ilma mingisuguse mõistuseta siia-sinna. Meie teeme omad seemned walmis, anname neile koti täie moona kaasa, et nad sealt wäikestena süüa wõiks, ja pärast peawad nad ise eneste eest hoolt kandma. Wiimaks saab niisugustest wäikestest seemnetest niisama ilus nelk kui minagi. Aga mis saab niisugusest ussikesest, kõigest hoolest hoolimata? Wilets putukas, kes alati ainult teiste eest peab tööd tegema, ja kui ta peale waatad, siis kardad, et ta iga silmapilk keskelt wõib katki minna, nii peenikene on ta keskelt ja nii paks tagast.“

„Jäta nüüd juba kord,“ hüüdis wikk pahaselt, „wõi —“

„Ärge tülitsema hakake,“ palus kannike, „palu teda parem, et ta meile ise midagi jutustaks!“

„Hea küll, ma tõlgin talle ümber“, wastas wikk ja pööras sipelga poole.

„Mina ei ole harjunud palju jutustama,“ wastas sipelgas; „meie räägime wähe, teeme aga seda enam tööd!“

„Aga mis töö see on?“

Sipelgas naeris.

„Kas teie siis ei tea, kui palju tööd pojad teewad? Meie peame wahetpidamata mune lakkuma.“

„Lakkuma? Kui hirmus!“ hüüdis nelk ja raputas oma pead.

„Noh, luba, mis selle juures siis nii on? Kui neil suud ei ole, kudas peawad nad siis sööma? Lakkumise läbi satub ühes süljega mesi munasse ja seda nad siis sööwad.“

„Kas teie siis ainult poegadega waewa näete?“

„Ei; üks osa ehitab pesa, teine toob toitu, kolmas tassib ehituseaineid, neljas walwab, et waenlased pesasse ei tule, wiies —“

„Kes siis teie waenlased on?“

„On teie pesa suur?“

„Mis te sööte?“

Nii küsiti nüüd läbisegamine.

„Tasa, tasa, enam kui ühe küsimise peale ma korraga ei saa wastata. Mis me sööme? Kõiksugu surnud putukaid; nende liha saagime meie maha ja lehetäid peawad meile oma mett andma —“

„Teewad nad seda?“

„Muidugi, sest meie kaitseme neid selle eest nende waenlaste eest ja muretseme enestele toitu. Mõnel sipelgal on terwed laudad juure-täisid täis. Need panewad nad kõige õrnemate juurte külge ja lasewad neid seal imeda.“

„Aga need on ju meie kõige wihasemad waenlased?!“

„Selle eest aga meie sõbrad,“ wastas sipelgas sõbralikult. „Mesi on nii magus! Meie silitame neid nii kaua oma sarwedega, kuni nad ühe tilga wälja annawad; seda meie sööme ja läheme siis mõne teise kallale.“

„Ja kudas saite kõik pesasse?“ küsis kannike aralt.

„See on pikk lugu,“ ütles sipelgas, „aga ma tahan teile seda heameelega jutustada. Meie ema elas ühes teises pesas kui neiu. Ühel päewal tuli talle himu õhus lennata, sest ilm oli nii ilus.“

„Lennata? Oskab ta siis seda?“

„Muidugi; tal on ju tiiwad. Kui heameelega tahaksin mina ka ema olla! See on lihtsalt tore! Aga asja juurde. Ta lendas teele; seal tuli üks isane sipelgas ja wõttis ta enesele naiseks.“

„Mis amet emal on?“

„Ta peab munema. Sest tema on ainus, kes seda oskab.“

„Missugused weidrad lood teil sünniwad. Isased, emad ja töölised! Meie juures on asi ometi palju ilusam!“

„Nüüd lähen ma koju — olge terwe!“

Lilled waatasid oma uuele sõbrale weel kaua aega järele, kudas ta libedal pinnal ikka jälle komistas, aga uueste jälle üles tõusis ja edasi sammus.

Äkitselt hüüdis kannike kohkudes:

„Taewas, päike on juba looja läinud! Nüüd aga ruttu magama. Head ööd!“

„Head ööd!“

„Head ööd!“

Ruttu tõmbasid kõik omad pungad kokku ja jäid magama.

o o o

Kaarnakool.

(Waata laul lehekülg nr. 25.)

Kaarnakoolis.

ET kooli tarwis kõigile,
ei seda keegi salga,
sest edasi ei jõua see,
kes warakult ei alga!

Kui usud, et sul üksinda
on kooliõpetaja,
siis tea, et kaarnatele ka
on koolitarkust waja.

Ei ilma õpetuseta
wõi saada lindki läbi;
kes rumal on, see tõega
teeb teistele ju häbi.

Kord wäikse maja leidsin ma,
kui käisin metsa süles,
ja salamahti wõtsin ka
ta päewapildiks üles.

Kui uudishimul waatama
jäin sinna akna taha,
siis läbi akna tõega
sain imeasju näha.

Sest kaarnapoegi kubinal
täis oli terwe maja,
ja toolil seisis akna all
ka kooliõpetaja.

See parajaste kõneles,
nii, kudas kord ja seadus,
ja kaarnatega tõreles,
et nõrk neil maadeteadus.

Ta kõneles weel põhjamaast
ja kõneles ka lõunast,
ta rääkis sirtsust, sipelgast,
ja marjast, pähklast, õunast.

Peab ütlema, et lustiga
ma kuulatasin teda,
sest wäga osawaste ta
seal kõneles kõik seda.

Tõepoolest, see kõik sündis nii,
kuis seda pildil näed . . .
küll seda näed sinagi,
kui paksu metsa läed!

Mäng wees.

Rose Kray.

Oi, kudas päike wirwendab!“ hõikas kõige noorem eheruse tütrekene. „Tule, õekene, ujume seltsis wälja ja mängime!“

„Oh, ei, mina ei julge,“ wastas wanem. „Ema ütles täna hommikul enne äraminekut isale, et ta üsna wara üht suurt inimesesilma näinud, mis wette wahtinud, ja seda ma kardan. Kui läheme, siis wõtame wähemalt wennakene Hõbesoomus ka kaasa!“

„Sul on õigus, Terassilmakene, tema peab meid kaitsma. Hõbesaba, Hõbesaba, tule, saada meid; läheme onu ja tädi Ahmsuude juurde ja mängime seal nende lastega.“

„Seda oli weel waja!“ hüüdis Hõbesaba, kes enesele kiwide wahele õige hea aseme oli otsinud. „Siin on teil küllalt ilus ja ema ning isa on ära, nemad ei lubaks teid mitte nii kaugele wälja ujuda, sest ümbrus on kardetaw. Inimesed hiiliwad kaldal, ja kui nad meie kätte saawad, siis wõtawad nad meie ka kaasa ja panewad hõisates nahka. Teie peate, nagu head lapsed kunagi, kodu jääma!“

„Oh, sina oled ainult laisk — eht wedelworst!“ pilkas kõige noorem. „Kuni Ahmsuudeni ei puutu

meid keegi ja seal wõime seitsme lapsega lõbusaste mängida. Tule aga, tule, Terassilm!"

„Sul on õigus," wastas wanem, „meie läheme ilma wennata. Jumalaga, jumalaga, Hõbesaba!"

„Teie ülekäte läinud lapsed," urises wend, „küll ma isale ja emale ära räägin!"

„Räägi peale, kui tahad!"

Ja üksteise kõrwal ujusid õed teele, kargasid päikese käes kõrgele üles, läksid jälle põhja, ahmasid, lõid kukerpalli ja ujusid weepinna all noolekiirusel edasi.

Päikesekiir tungis wette.

„Oo, kudas see kõrwetab!" kisendas Sinisoomus ja ujus sügawale põhja.

Üks liblikas puudutas weepinda ja tiiwad särasid päikese käes.

„Kas neid ilusaid tiibu nägid, Sinisoomus? — Oh, kui meie ometi ka wõiks lennata!"

„Oh ei, aga ma tahaksin kord suurde merepaleesse minna, kus korallid kaswawad ja suured kalad samblatoolidel istuwad ning konnakarpide seest sööwad ja kus konnad ning wähjad neid teeniwad. Meie elame siin alati nii üksikult, nii mahajäetult, ja oja on nii kitsas ja wesi woolab nii kiireste. Waata ometi, sealt tulewadki ju Ahmsuukesed; lapsed, lapsed, meie tahame teiega mängida — tere, tere!"

Ahmsuukesed olid wäga rõõmsad ja tantsisid ning kargasid Terassilma ja Sinisoomuse seltsis.

„Aa," hüüdis Sinisoomus äkitselt, „waadake ometi seda pikka nööri! Selle otsas tahan ma kiikuda. See loll wihmauss, kes selle otsas ka kiikuda tahab! Ma neelan ta kõhtu ja kiigutan ennast siis siia-sinna!"

„Oi, seda tahame meie ka teha!" hüüdsid teised.

Ja rüsinal tungisid nad kõik lähemale.

Sinisoomus aga oli esimene — napsas, kiigutas ennast siia-sinna, ja — oli siis kadunud!

Kohkudes wahtisid teised üksteisele otsa.

„Ah, lapsed," hüüdis Terassilm, „nüüd on minu õekene wististe merepalees ja ka mina tahaksin heameelega sinna saada! Kui mina enesele ka niisuguse kiigu leiaksin!"

Waewalt oli ta seda ütelnud, kui juba samasugune nöör tema ees rippus. Uueste algas wõitlus. Üksteise eest püüdis igaüks selle järele ahmata.

„Juba jälle üks ninatark wihmauss! Kasi minema!" hüüdis Terassilm.

Näuhti! oli wihmauss tal suus; täis lõbu kiigutas ta ennast siia-sinna ja oli siis — nagu õekenegi — kadunud!

„Kas tema nüüd ka merepalees on?" küsis kõige wanem Ahmsuukene. „Tulge, küsime ema käest, kas ta ka meie seltsis sinna ei taha tulla."

Ja ruttu ujusid nad koju.

Isa ja ema Wälgusärawad aga ootasid oma lapsi õhtul asjata koju, ning pahandasid Hõbesabaga, et see neile paremine ei olnud järele waadanud.

Oja kaldal aga seisis inimene pika ridwaga ja wahtis wette, kas siis enam ükski eherus õnge ei wõtaks. Siis kummardas ta kahe eheruse kohale, kes tal juba korwis olid, ja ütles:

„Täna olen teiegagi rahul. Teie näete toredad wälja ja saate wististe ka hästi maitsma!"

o o o

Huwitaw kiri.

(Waata laul lehekülg nr. 30.)

Huwitaw kiri.

TIISI ja Kiisi, kaks toredat kassi,
olid saanud külast ju passi
ja siis kooliteele nad tammusid,
talust Tallinna kiireste sammusid.

Tallinnas leidsid nad palju huwi,
siin elas warblane, elas ka tuwi,
siin oli näha ka hiirejälga,
nii et iial ei tundnud nad nälga.

Siin nad elasid ilusana,
meelde ei tulnud neil' elu wana,
lõbuga läksid nädalad,
tunnid olid toredad.

Korraga külast nad kirja said.
Tuppa nad jooksiwad sedamaid,
lugesiwad ja naersiwad —
kirjas teated nii ilusad.

Õetütar nii wäikene,
wallatu kui päikene,
saanud jala sisse paise,
õepoeg kuid wõtnud naise.

Seda nad põnewalt loewad,
õue siis jälle nad poewad,
mõtlewad korra kodu minna,
aga ei lähe, waid jääwadki linna!

Lossi waremetel.

WAREMETEKS juba ammu
langenud on lossi-ilu;
waremete kallal rammu
katsub aeg ja wihm ja wilu . . .

Loss kord waatas mäelt alla —
uhke oma wõimu pärast;
kui ta wäraw tehti walla,
ümbrus rõkkas sõjakärast.

Ei nüüd enam tee ta paha,
karta pole ta poolt ohtu,
nüüd ta warisenud maha,
aeg ta peale mõistnud kohtu.

Nagu aeg, mis oli pime,
kustus, kadus, mööda lendas,
nõnda temast ainult nime
mäletame weel me endas.

Tema ümbrusesse aga
tekkinud on talumajad,
tõusnud maa seest tuhinaga
teised rajad, teised ajad.

Tõusnud üles uued majad,
walged majad, omad majad;
jõudnud kätte uued ajad,
edu-ajad, õnne-ajad!

Waremeteks aga ammu
langenud ju lossi-ilu;
waremete kallal rammu
katsub aeg ja wihm ja wilu . . .

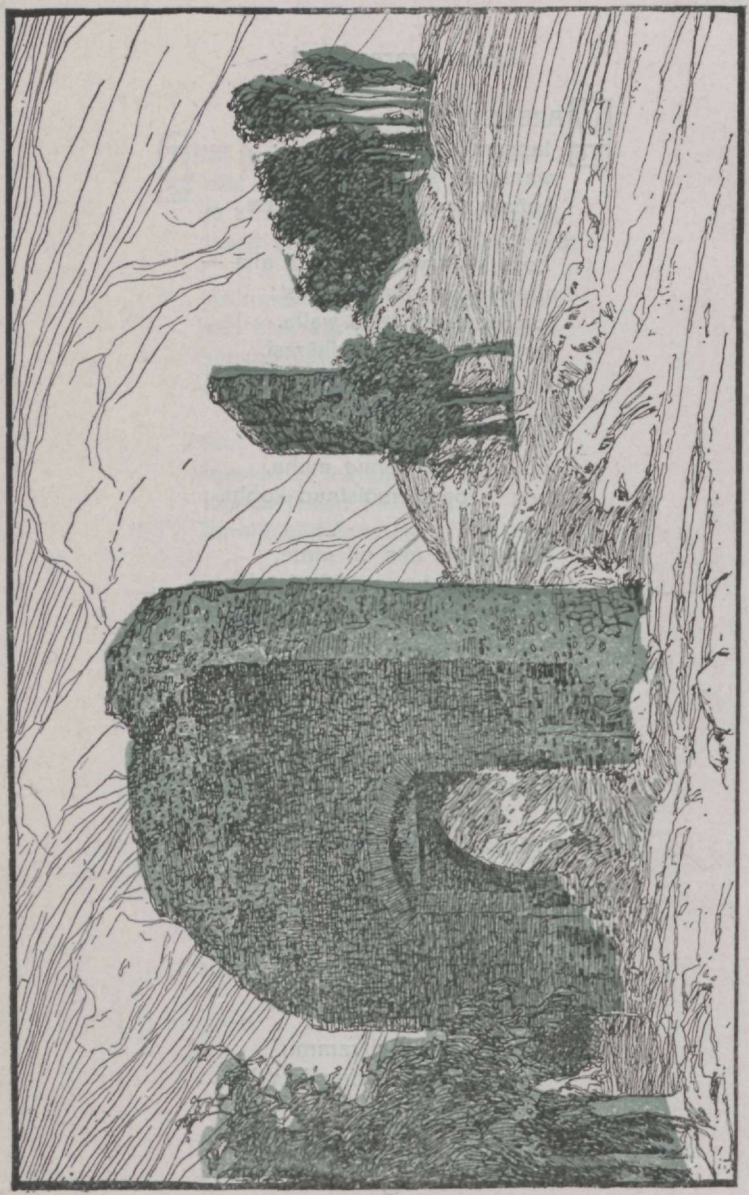

Wiljandi lossi waremed. (Waata laul lehekülg nr. 31.)

Eesti Kirjanduse Seltsi koolikirjanduse toimekond.

Nooresoo kirjawara:

Nr. 1. **Eesti ennemuistsed jutud.** Piltidega. Kogunud ja trükki toimetanud M. J. Eisen. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1911. Hind 75 kop.

Nr. 2. **Greeka muinaskangelased.** Eestistanud Anna Haawa. Piltidega. K. A. Raagi kirjastus Tartus 1909. Hind 1 rbl. lihtköites, 1 rbl. 15 kop. kalingoriköites.

Nr. 3. **Wee-alune riik.** W. Lunkewitschi järele Wene keelest. M. Hermann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 25 kop.

Nr. 4. **Ojamölder ja tema minija.** Lydia Jannseni jutustus. H. Laakmann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 30 kop.

Nr. 5. **Elu sügawusest.** Kirjutanud Juhan Liiw. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1910. Hind 40 kop.

Nr. 6. **Kõu ja Pikker.** Rahwasuust saadud ainete järele salminud M. J. Eisen. „Postimehe" kirjastus Tartus 1910. H. 25 k

Nr. 7. **Laane-hunt.** Seton-Thomsoni järele eestistanud A. Põllusaar. Piltidega. Georg Zirk'i kirjastus Tartus 1910. Hind 40 kop.

Nr. 8. **Ennosaare Ain.** Jutustus Eesti minewikust. Kirjutanud E. Aspe. M. Hermann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 50 kop.

Nr. 9. **Rooma muinaskangelased.** Piltidega. Eestistanud Anna Haawa. „Postimehe" kirjastus Tartus 1910. Hind 1 rbl.

Nr. 10-a. **Kalewala.** Eestistanud M. J. Eisen. I. jagu. „Postimehe" kirjastus 1912. Hind 80 kop.

Nr. 11. **Lookesed loodusest.** Wabalt Hermann Wagneri järele tõlkinud Eesti tütarlaste gümnasiumi IV. klassi õpilased 1909. a. Trükki toimetanud M. Kampmann. Piltidega. Georg Zirk'i kirjastus Tartus 1911. Hind 45 kop.

Nr. 12. **Kuidas inimesed wanast elasid.** Piltidega. F. Gansbergi järele Anna Haawa. „Postimehe" kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 13. **Oma tuba, oma luba.** Kirjutanud J. Pärn. Teine trükk. K. A. Raagi kirjastus Tartus 1911. Hind 20 kop.

Nr. 14. **Bob Ellerhein.** Jutustus Eesti minewikust. Kirjutanud M. Põdder. H. Laakmann'i kirjastus Tartus 1912. H. 75 k.

Nr. 15. Kooli näitelawa I. **Wali õeke.** Laste naljamäng kahes waatuses. Wene keelest O. Truu. H. Leokese kirjastus Wiljandis 1911. Hind 30 kop.

Nr. 16. **Luige Laos. Suwe-Jaani sõpradele.** L. W. Laakmann'i kirjastus Pärnus 1911. Hind 30 kop.

Nr. 17. **Kasu-mets.** Koolilaste wabad mõttemõlgutused. Korraldanud ja trükki toimetanud M. Kampmann. A. Buschi kirjastus 1911. Hind 80 kop.

Nr. 18. **Tuhat-üks ööd.** Hommikumaa muinasjutud. Tõlkinud H. Oras. J. ja A. Paalmanni kirjastus Tallinnas 1911. Hind 1 rbl.

Nr. 19. **Ühismängud nooresoole.** Kogunud kooliõp. A. Rull. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 20. Fr. R. Kreutzwaldi **Kalewipoeg.** Eesti nooresoole toimetanud P. Org. Teine trükk. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas 1911. Hind 80 kop.

Nr. 21. **Heal tujul — kaunil kujul.** Lood ja laulud lastele. P. Grünfeldt. Piltidega. G. Pihlaka kirjast. Tallinnas 1913. H. 75 k.

Nr. 22. **Õnnelik Kuningapoeg** ja teised jutud. Oskar Wilde järele Inglise keelest M. Kurs-Olesk. K. Sööt'i kirjastus Tartus.

Nr. 23. **Suur Tõll,** Saaremaa wägimees. P. Süda. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas 1911. Hind 20 kop.

Nr. 24. **A. P. Tschechowi wäljawalitud jutud.** Tõlkinud O. Truu. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 25. **Must kuub.** Jutustus Eesti ärkamise ajast. Kirjutanud J. Pärn. G. Zirk'i kirjastus Tartus 1912.

Nr. 26. **Karri ja Hallkasuka elulugu.** Selma Lagerlöfi järele M. Nurm. A. Buschi kirjastus Tallinnas 1911. Hind 30 kop.

Nr. 27. **Westelood loomadest.** Eesti keelde Anna Haawa. G. Pihlaka kirjastu Tallinnas 1911. Hind 40 kop.

Nr. 28. **Wested loodusest I.** Dr. E. Budde järele H. Oras.

Nr. 29. **Andersoni muinasjutud.** Eesti keelde wäljawalinud A. Haawa.

Nr. 30. **Eesti muistsed jumalad ja wägimehed.** M. J. Eisen. K. Sööt'i kirjastus Tartus.

Nr. 31. Charles Dickensi **Kilk koldel.** Inglise keelest Minni Kurs-Olesk.

Nr. 32. **Asmus Semperi noorusemaa.** Otto Ernsti roman ühest lapsepõlwest. Eesti keelde Anna Haawa. „Postimehe" kirjastus 1912. Hind 85 kop.

Nr. 33. **Orleani neitsi.** Friedrich Schilleri romantilik kurbmäng. Ümber pannud J. Jõgewer. „Postimehe" kirjast. H. 60 k.

Nr. 34. **Unenägu, elulugu.** Neljawaatusline dramatiline muinasjutt. Franz Grillparzeri järele tõlkinud Anna Haawa. Kaarna kirjastus Tartus 1913. Hind 75 kop.

Hind 15 kop.